

Dagbladet 21. maj 1861

Literatur.

Under Titel af "Nutid og Fantasiens nære Fremtid" har cand. polyt. Adjunkt M. Jespersen i Rønne udgivet en i flere Henseender mærkelig lille Bog. I en temmelig naiv Form og uklar, alt for sammentrængt Fremstilling gives nogle naturvidenskabelige Oplysninger om forskellige Naturfænomener, saaledes som Forholdene nu ere; dette er imidlertid Bogens mindst tiltalende Deel, ved Siden heraf har den et andet, ganske vist temmelig originalt Element.

Paa Basis af en virkelig naturvidenskabelig Kundskab svinger Forfatteren sig nemlig med dristig Flugt udi Fremtiden og opruller med rig Fantasi for os en Række storartede og brogede Billeder af Verdens Tilstand, naar Naturvidenskaben har realiseret sine største Ønsker og lyseste Forhaabninger. I hin ideale Tilstand ere styrbare Luftballoner af Aluminium og Kiæmpeskibe, der dukke ned til Havbunden og dvæle under Vandet saalænge det skal være, de mindste Vidundere. I denne Deel af Værket er der ganske vist en temmelig løbsk Fantasi, men det er dog ikke saa vildt, som det for de Fleste vil see ud til, der er virkelig "Methode i den Galstab". Som et Exempel paa Forfatterens Fantasier skulle vi lidt nærmere omtale den oftere i Bogen gjenkommende Tanke om et tilstedeværende "Lysbilledstøv". Herom siges saaledes Side 24: Jordens Oldhistorie læse vi af Jordlagenes Stilling. Forsteninger osv - alt kun stumper og Stykker, som vi samle for endelig at faae et Hele; men hiin Oldtids Handlinger og legemlige Gjenstande have engang udsendt Lysbølger i samlede Billeder, der foer bort med Lysets Hastighed, med 42.000 Mile i Sekunden, og til fjerne Kloder bragte Hilsen fra deres Vandringsfælle her i Verdensrummet, medens de taknemlige igjen sendte en lignende Hilsen og Bekræftelse paa den rigtige Modtagelse, idet endeel af denne Lyshilsen, disse Lysbilleder sendtes tilbage fra hines Overflade for igjen engang, maaske efter Tusinder af Aar at naae hjem til deres Udgangssted som yderst svagt, spredte Lysbilleder - kun alt for svage til at fattes af del menneskelige Øie - men engang i Fantasiens nære Fremtid, naar vi have lært at samle disse spredte Gran af Lys, da kunne vi tyde dem og læse vor Klodes Historie."

Disse Ytringer ville uden tvivl være adskillige af vore Læsere fuldkomment uforstaaelige og forekomme andre som gal Mands Snak, men der ligger dog virkelig en fornuftig Tanke til Grund for dem. Sagen er denne. Vi see kun en Gjenstand derved, at den tilsender os i (oprindeligt eller tilbagekastet) Lys, følgelig er Gjenstandens Billede underkastet Lovene for Lysets Bevægelse. Da nu Lyset, hvor hurtig det end gaaer, kræver Tid til sin Bevægelse, see vi ikke en fjern Gjenstand i samme Øieblik, som den indfinder sig paa det Sted, hvor vi troe at see den, men først naar den har staaet der saa længe, at de fra den udsendte Lysstraaler, der danne dens Billede, have haft Tid til at naae os. Deraf følger, at en Stjerne, der bevæger sig, ikke sees, hvor den virkelig nu er, men der, hvor den var, da den udsendte de nu modtagne Lysstraaler, den kan følgelig være synlig for os en Tid efter at den er slukket, saa lang Tid nemlig, som dens sidste Straaler behøve for at naae til os. Tænke vi os nu paa et Punkt udenfor Jorden, ville vi kunne see, hvad der foregaaer derpaa, men i Forhold til Afstanden ville vi faae Efterretningen om enhver Begivenhed noget sildigere, end den er foregaaet. Paa Maanen, der er omtrent 60,000 Mile borte, ville vi ikke see, hvad der i dette Øieblik skeer paa Jorden, men hvad der skete for lidt over en Sekund siden; paa den nærmeste Fixstjerne vilde vi see, hvad der skete her for et Par Aar siden, og paa en fjern Stjerne vilde for den

med den behørig Seekraft Begavede det, der her passerede for 1000, 10.000 eller 100.000 Aar siden, tage sig ud som samtidigt, foregaae for den Seendes Øine. Havde man altsaa tilstrækkelig skarpe Dine eller Kikkerter, og formaaede man i et Nu at flytte sig langt bort fra Jorden, kunde man gjennem Øiet opleve Jordens tilbagelagte Historie, ja see dens egen Udviklingsproces et i behørig Afstand opstillet fotografisk Apparat vilde give et Billede af Jorden, ikke den nuværende Jord, men efter Afstandens Størrelse Jorden for 1000, for Millioner eller Billioner Aar siden. Ja man kunde endog efter Behag i dette storartede levende Panorama faaet et enkelte Moment til at standse; naar man nemlig en vilkaarlig Afstand fjernede sig fra Jorden i en ret Linie med Lysets Fart, 42.000 Miil i Sekunden, vilde man vedblive at beholde det samme Billede for Øie, hvorimod det vilde vexle, naar man forandrede Hastighed; forøgede man den, vilde man faae et aldre Billede, formindskede man den, fik man derimod et yngre at see. Vi ere imidlertid endnu ikke komne til Forfatterens Idee; vi have kun seet, at for det Øie, som kunde see dem, svæver der ude i Verdensrummet med de fra Jorden fra dens første Tilblivelse udsendte Lysstraaler en række Billeder af Jorden, det yngste nærmest ved den, de ældre bestandig tangere borte, alle bevægende sig fremad, fjernende sig fra Jorden med en Fart af 42.000 Mile i Sekunden. Forfatteren vil imidlertid spare den unægtelig noget forcerede Reise; han vil sidde i god Ro og Mag hernede paa Jorden og see Billederne af dens Fortid. Hans Tankegang er da denne. Saa længe Lyset, altsaa in casu Jordbilledet, ikke møder nogen Modstand, bevæger det sig frem i en ret Linie, steder det derimod paa Modstand, saa bliver det efter Modstandens Natur enten bøjet til Siden eller kastet tilbage. Det Billede af Jorden, der efter en Sekunds Forløb ankommer til Maanen, behøver, tilbagekastet af Maanen, ligesaa lang Tid for at vende tilbage til Jorden. I det fra Maanen tilbagekastede Jordlys vilde altsaa give os et to Sekunder gammelt Jordbillede. Tænke vi os nu den hele Himmelhvælving besat med Stjerner, der kunne reflektere Lyset, og disse Stjerner staaende i alle mulige Afstande, vil hver Stjerne igennem det tilbagekastede Jordlys give et Billede af Jorden til et forskjelligt Tidspunkt. Som man seer, ligger der altsaa en videnskabelig Idee til Grund for denne Fantasi, men at denne Idee nogensinde skulde faae nogensomhelst praktisk Betydning, er rigtignok mere end tvivlsomt, alene af den Grund, at det maa blive saagodtsom en Umulighed at opfatte og sondre det uendelig svage Lysskjær, der fra en meget fjern Fixstjerne reflekteres til Jorden: Stjernens Lys er ringe, Jordens er mindre, men Jordens fra Stjernen tilbagekastede Lys maa selv for de til det mest Utrolige skærpede Instrumenter blive ligt Nul.

Og for de brave Folk i Rønne, der ved Forfatterens ”populaire Foredrag” have hørt disse Fantasier, maa Udbyttet vistnok have varet akkurat det Samme.